

PERIÒDICH DESENAL, ARTÍSTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Any I

Barcelona 10 de Novembre de 1880

Núm. 13

PREUS DE SUSCRIPCIÓ					Se publica 'ls dias 10, 20 y 30 de cada mes	PREUS DE SUSCRIPCIÓ PAGANT EN OR		
ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	MES	ANY		SEMESTRE		
Espanya y Portugal	60 rals	32 rals	18 rals	6 rals	EDITOR-PROPIETARI CARLOS SANPONS Y CARBÓ UNIO, 28 BARCELONA	Cuba y Puerto-Rico	5 pesos forts	3 pesos forts
Paissos de l' Unió Postal	76 »	40 »	»	»		Filipinas, Méjich y Riu de la Plata	6 »	3'50 »
No 's servirà cap suscripció que no 's pagui per eadavant						Y en los altres paissos, los preus d' Espanya y ademés lo franqueig		

SUMARI

TEXT. — CRÓNICA GENERAL, per R. = NOSTRES GRABATS, per Eduart Tamaro. = EL CAPELLÀ MORO DE LA LLONJA, per Pere de Alcántara Penya. = LEONART DE SORS, (poesia), per Damás Calvet. = LAS FIFAS DE GIRONA, per P. V. M. = NOVAS. = LLIBRES REBUTS. = BELLAS ARTS, per A. G.

GRABATS. — DON JOSEPH ZORRILLA = CATEDRAL DE COLONIA = PRIMER PLANA DEL ALBUM OFERT A ZORRILLA PER L' ATENEU DE MADRID. Dibuix de Mérida; grabat per Paris.

CRÓNICA GENERAL

Las necessitats cada dia en augment d' una vila populosa com ho es Barcelona, suscitan cada dia nous problemes, qual resolució 's fa més dificultosa per los interessos oposats á que forsosament ells dehuen transcendir; ahir se tractava de la obertura de una via, que travessant lo cor de la ciutat vella, portés la vida, en totes sas manifestacions, als barris més intrincats y laberíntichs de Barcelona; ja fa més temps la Junta d' Obras del port, volguentse assessorar del competentíssim tribunal de l' opinió pública, obría una informació á fi d' acordar la més convenient distribució interior pera seguretat de las naus qu' en ell vinguessen á anclar.

Avuy mereixen lo privilegi d' ocupar l' atenció dels barcelonins, duas questions de no menor importancia que las que acabém d' apuntar. Una d' ellas, lo pas á nivell del ferrocarril de Tarragona á Fransa per lo carrer d' Aragó, ha sigut objecte, potser més que cap altra, de discussions apassionadas de una manera extremosa, y fins al dir de personas que 's dihuen ben enteradas, d' intrigas y cábalas de mala fé. Infundats com creyém aquests rumors, no 'ns estranya gens que 'ls poderosos interessos que 's comprometen, ab la resolució en un ó altre sentit, de tan vital qüestió hajen posat lo crit en lo cel, en lo moment crítich en que lo Ajuntament de Barcelona, debía deci-

José Zorrilla

dirse definitivament, per una de las moltas solucions proposadas al tema en qüestió; y encara 'ns estranya méns que las valiosíssimas influencias que s' han atréssat en tan capital assumpto, hajen transcendit fins al seno de nostre Consistori, donat lloch á un debat animadíssim, potser més animat que lluminós. Era de preveurho y no cal per aixó que se 'ns moteje de perspicassos, ja que de tothom son conéguts los dos adalits preeminentes que debian lluytar en tal palestra. La resolució del Ajuntament de Barcelona, dona per terminada la qüestió ja que encara que 'l seu fallo no siga inapelable, la seva opinió ha de pesar molt en las esferas gubernativas ahont lo problema deu resoldres definitivament.

De no menor interés pera Barcelona es lo reemplaç de la insuficient Aduana ab que actualment compta, pera un edifici construït exprefés y á propòsit pera satisfer las necessitats de la importancia comercial de nostra plassa; lo senyor Ministre de Foment en sa última visita á Barcelona prometé atravesar sa poderosa influencia pera la mellor resolució d' aquest assumpto; aixó revela molts bons desitjos, pero de tan bons com los del senyor Lassala n' hem vist que no han donat lo més petit resultat; per aixó creyém mes convenient que sens deixar d' apreciar en lo que valen las nobles intencions del senyor Ministre, lo comers de Barcelona prenga per son compte aquesta qüestió que tan directament l' afecta, si es que vol obtenir resultats promptes y satisfactoris, ja que en nostre desgraciat pais moltas vegadas las qüestions de més importancia, van á naufragar en aquest abisme sens fondo que 's diu espedienteig; renuncihi de moment á tota protecció oficial, no 's refihi de cessions de terreno que podrian no efectuar-se, y no compte ab subvencions, que en cas de concedirse sols obtindria de nom, puig que l' estat deplorable de nostra hisenda no permet altra cosa y posant mans á l' obra

ab los recursos que estém segurs no l' hi negarán los comerciants de Barcelona, primers interessats en aquesta qüestió, emprenga decididament la construcció del desitjat edifici.

Lo senyor don Angel J. Baixeras, autor del projecte de reforma de Barcelona adoptat per nostra Exma. Corporació municipal, ha proposat en un article que va publicarse en un periódich local diferents medis pera la construcció de l' Aduana, á cárrech exclusivament de la iniciativa particular; no creyém que las paraulas del senyor Baixeras sigan las últimas que pugan dirse en aquesta qüestió, pero de totes maneres es de alabar la atenció qu' á dit senyor mereix l' assumpto de que venim parlant, y encara més celebrariam dit article, si ell fos motiu de que otras personas, competents com lo senyor Baixeras, emittissen s' autorisada opinió baix aquest respecte.

* *

La noticia qu' aném á donar no 'ns perteneix; la extrayém de nostre apreciat colega lo *Diario*, qu' al mateix temps ho fa del *Karkeijete*, periódich que 's publica á Constantinopla.

Actualment te lloch en dita imperial ciutat, la primera exposició de pinturas que celebra la nació musulmana. Al certámen hi han concorregut artistas inglesos, francesos, armenis, russos, polachs, espanyols y sols dos musulmans, fins aquí res hi ha que dir, pero es lo cas qu' al distribuirse las distincions acostumadas en talss cassos, ha merescut lo primer premi un espanyol, lo senyor A. Perez, al qual s' han entregat en tal concepte quatre donas, quals gastos de manutenció corren de compte del Sultan. Es aquesta una novetat introduhida en lo género, que recomaném eficazment als organitzadors dels numerosos certámens que se celebran en nostra terra; avuy que la importancia d' aquestos comensa á decaure d' una manera notoria, derivació forçada de sa excesiva abundancia, potser serviria d' alicient als poetas, pera aumentar la competencia, l' adjudicació de premis consemblants. Y heus aquí que Turquia, nació deplorablement atrassada, hauria vingut en aquest punt á donarnos lliçons de cultura, quan nosaltres més presumiam poderne donar als altres.

* *

Entre lo molt criticable que 'ls intelijents poden trobar en nostres articles, forsosament deuse haber notat la falta d' homogeneitat en las materias que venen á formar nostres crónicas desenals; aquesta falta marcadament reprotxable en nosaltres, que may hem pogut olvidar l' *Humano capiti cervicem pictor requinam* d' Horaci, desgraciadament no la podém disculpar ab aquella facultat *audendi quidlibet* que 'l mateix autor concedeix als pintors y poetas, ja que per nostre infortuni no podem comptarnos entre uns ni altres. Mes com sia que nosaltres no conceptuem l' indole d' aquestas Revistas exclusivament literarias, com debian d' esserho las obras á que feya referencia l' immortal mestre dels Pisons, nos hem d' atrevir, sino á qualsevol cosa en nostres escrits, á lo ménos á triar ab llibertat, las noticias de que 'ns hem de valer pera disfressar ab un xich de novetat la mesquinesa de nostre ingeni.

Feta aquesta digressió qu' hem considerat necessaria volém parlar á nostres lectors de la interessant personalitat literaria del senyor don Joseph Zorrilla. Á la hora en que escribim 's troba encara entre nosaltres, si be á punt de deixarnos, aquest eminent poeta, qual nom no es desconegut, ni entre las personas ménos iniciadas en materias literarias; aixó sol diu qui es don Joseph Zorrilla; arribar á esser popular un literato en un país ahont la meytat de la gent no sab llegir ni escriurer, indica qualitats d' un ordre superior en qui arriba á conseguirho, qualitats que realment concorren en l' autor de *D. Juan Tenorio* y de *Margarita la Tornera*. Ab motiu de donarse en nostre Teatre de Santa Creu la primera de ditas obras, segons es de consuetut en la semana de Tots Sants, l' ilustre poeta vingué á nostra ciutat pera dirigir personalment son incomparable *Don Juan*.

A n' aixó devém l' haber pogut saludar á nostre respectable amich en Zorrilla: tal com nosaltres avuy lo hem pogut veurer, comensa á rendirse á sos seixanta tres anys que compta de vida, vida febrilment activa, com ha de serho en Espanya la de tots aquells, qual únich medi de viurer consisteix en las obras que pot produhir una superior inteligencia. Y encara avuy en Zorrilla, per vergonya nostra, ha d' acudir forsosament á son treball, pera poder subsistir, y á n' aixó 's deu tal volta 'l que en nostres días pogam delectarnos ab las delicadas concepcions de sa privilegiada fantasía, que si la personalitat d' en Zorrilla no ha pogut ménos de resentirse de sa avansada edat, en cambi l' estre de tan superior ingeni no ha envellit lo més mínim, y 's mostra encara avuy en tota sa esplendorosa ufania.

Aixó nos va confirmar plenament la nit que tinguerem

lo gust d' ohirlo recitar en lo Teatre Principal, variades sas magníficas composicions. La manera de llegir del senyor Zorrilla es ja proverbial en Espanya, y per aquest motiu no es gens d' estranyar que un públich numeros y escullit acudís al Principal pera escoltar al celebrat poeta, qui recitá entre otras composicion *Un recuerdo d' el tiempo viejo* y un fragment de son poema *El Cid*. Las aptituds del senyor Zorrilla, pera la lectura, no han degenerat d' una manera notable, si be ja no posseheix aquella veu fresca y metálica, ab que en millors temps sabia colorir sas composicions.

Al mateix temps l' Ateneo Barcelonés, desitjant sempre festejar al senyor Zorrilla, y proporcionar á sos numerosos socis una d' aquestas agradables vetlladas que d' algun temps en aquesta part venen succehintse en tan important corporació, disposá una sessió literaria, que tingué lloch la nit del dia sis.

Comensá la sessió ab un discurs de don Joseph Feliu y Codina, en que feu l' elogi de las altas qualitats que com á poeta adornan al senyor Zorrilla, y al qual presentá al Ateneo al terminar sa peroració. Després d' haver llegit algunas poesías los senyors Mata y Maneja, Freixa y Jaumandreu, lo senyor Zorrilla llegí sa inspirada composició *El pinar* y alguns trossos de son romans *La Jura de Santa Gadea*. L' éxit de la vetllada fou molt satisfactori, si 's fa cas omís d' un cas de suma inconveniencia, promogut per un dels assistents á la sessió; no 'l volem ressenyar per no donar al assumpto més importancia de la que té.

* *

Parlant del Ateneo Barcelonés no hem de passar per alt la notable vetllada musical ab que despedí al senyor de Monasterio, qui fa ja alguns días abandoná nostra ciutat; en ella prengueren part los senyors Cuyás, Martínez, Amigó, Vidiella, Perez, Vaudrey, Sagnier y Armet, Riera y Porta, y per últim ocupant un lloch preminent lo senyor Monasterio, en honor del qual tenia lloch la vetllada. Tots los citats artistas executaren á satisfacció las pessas que se 'ls hi confiaren, pero es de justicia que citém molt especialment al senyor Amigó, que toca l' armonium, y l' senyor Vidiella, encarregat del piano. Lo senyor Amigó es ja reconegut com una especialitat en lo coneixement del armonium, al qual sap imprimir una dolura y delicadesa com no 'l iguala ningú més en Espanya y molt poch en l' extranger; aixó ho dihem ab tota conciencia, sense por á que se 'ns diga exagerats, y si algun dupte n' haguessem pogut tenir, completament se 'ns hauria desfet en la vetllada de que venim parlant, puig que executá sis pessas en l' armonium com may haviam sentit executar; ben segur que la numerosa y escullida concurrencia congregada en lo saló de cátedras del Ateneo va participar de nostras opinions, ja que colmá d' aplausos al inspirat artista que á tanta altura va ratllar. No menos recomenables condicions pera 'l piano demostrá 'l senyor Vidiella, qu' entre otras pessas executá *La Berceuse*, de Chopin, y la *Bamboula ó dansa dels negres*, de Gotschalt. Lo senyor Monasterio, volgient pendrer també una part directa en aquesta vetllada, executá, acompanyat al piano, una sonata de Beethoven y una sentida composició original *Adios á la Alhambra*, en la qual se demostrá tan inspirat compositor com hábil violinista.

Com á bons catalans estém orgullosos del éxit d' aquesta sessió, y estém segurs que 'l senyor Monasterio, avuy ja ben lluny de nosaltres, conservarà per llarch temps un recort d' agradabilíssima satisfacció per tan memorable vetllada. Per aixó 'n felicitem al Ateneo Barcelonés, puig que considerem molt convenient qu' artistas del valer del senyor Monasterio diguin als estranys quins son los graus de cultura que Barcelona ha alcansat en nostres días, y estém segurs que d' ella ha de parlar ab molt elogi l' acreditat mestre que acaba d' ocuparnos.—R.

NOSTRES GRABATS

DON JOSEPH ZORRILLA

LA ILUSTRACIÓ CATALANA se complau en reproduhir lo retrato de l' eminent poeta é inspirat autor dramátich don Joseph Zorrilla, prou conegut en los cercles literaris dintre y fora d' Espanya, com á continuador y en certa manera reformador de l' escola romántica que florí á principis de nostre segle. La seva Musa, joganeira y melodiosa, no ha envellit gens: lo qual es reconegut per tothom inclus pel mateix Zorrilla que digué no fa molts días en l' *Ateneo*... «aun me pinto—para hacer de palabras un laberinto.»

LA CATEDRAL DE COLONIA

Donadas en lo número 8 de LA ILUSTRACIÓ CATALANA, algunas sumarias noticias, podria dirse d' oportunitat, relativas á la grandiosa catedral de Colonia, (*Colonia*

Agrippina dels Romans); podém avuy ampliarlas á la vista de l' excelent grabat que s' acompanya, un dels millors que s' han donat á llum, reproduhint la fatxada occidental, las torras, y bona part de l' ábsit de dita iglesia, essent nostra publicació la primera en publicarlo en Espanya.

Diversas son las llegendas á que ha donat camp lo plan grandios, la notable hermosura y la llarga interrupció de las obras de la Seu de Colonia, y entre ellas la més característica es la següent. Rebut pel primer arquitecte de dita Seu l' encárrech de trassar lo plan de una catedral, la millor y més sumptuosa del mon; estava reflexiu, sentat en las marges del Rhin, quant se sentá á son costat un vellet desconegut que de tant en tant dibuixaba sobre l' arena algunas ratllas que tot seguit esborrava. Descubrint l' arquitecte en aquellas ratllas, lo plan de sa obra, las mirava ab aviditat y lo vellet li digué: ¿quánt donarias per tenir dibuixat aquest projecte?—Tot lo que tinch respongué y llavors aquell vellet descobrint que era lo diable, sols li demaná la ánima després de sa mort. Refusá l' arquitecte, mes bollint l' idea d' aquell plan en son cervell, y oferintli de nou á cada pas lo tentador, aceptá, y lo diable li prometé portarli correctament dissenyat lo següent mati. Novament arrepentit l' arquitecte, cercá un medi d' enganyar al diable, y quant lo dit mati se li presentá ab lo plan, lo prengué per un cap y mostrant ab l' altre má una vera-creu, lo diable tremolós fugí tot seguit, segons unas llegendas, deixant lo plano; y segon altres fugí després d' haver conseguit esquinsarlo, restant en son poder, part de la coberta general ab lo dissenyo de las torras. Llavors llensá també lo diable la terrible amenssa, are fallida, de que la Seu no seria acabada, y de que restaria desconegut lo nom d' aquell arquitecte. S' anyadeix també, que per impedir l' obra llensá una grandíssima roca en lo punt ahont debia sarsarse lo nou temple, més que irat, errá la punteria, cayent la roca en lo Rhin, ahont per molts anys s' anomená un escull la roca del diable.

Expressiva y simbólica aquesta llegenda pera demostrar l' estima general y las dificultats que ofería la construcció de tan soperba obra, es lo cert, que perdut modernament lo plan que se sabia estava perfilat ab tinta sobre pergami; fou feta una gran requisa, trovantse la meytat del pergami en una llibreria de Fransa; y se conta ademes, que l' arquitecte Zewirner que tenia á son cárrech la continuació de las obras, poch després passejant molt cavilós per un jardí prop de Darmstadt, li cridaren l' atenció alguns ruschs pera abellas, puig observá que tenian algunas parts cobertas ab pergamins y que aquests tenian vestigis d' un dibuix arquitectónich. No pará fins que los obtingué, y després d' units y restaurats, observá ab gran sorpresa que formavan la part superior de l' altre pergami trobat á Fransa. Per ells donchs y per sa industria se conseguí emprendre ab acert y unitat de plan l' acabament de l' obra.

L' historia refereix, diu Mr. Brewer, que segons se opina, en l' any 94 de J. C. fou erigida per St. Maturí, ó Matern, la Seu Bisbal de Colonia. En l' any 819, fou comensada la segona iglesia catedral anomenada lo Munster de Sant Pere, per l' arquebisbe Hildebold, la que va esser consagrada als 23 de Septiembre del 873. Destruida en bona part per un incendi en 1248, fou empresa segons l' actual plan l' obra de la tercera, als 14 d' Agost del mateix any, essent arquebisbe Conrat d' Hochsteden, posantse solemnement la primera pedra. Respecte á l' arquitecte, si be segons diguerem es general opinió la de que fou Gerhard de Ril, alguns suposan si hi ha alguna confusió ab Engelbert de Ril que era príncep-arquebisbe de Colonia en 1261. No obstant, Mr. Galibaut opina també que Gerhard de Saint Troud, natural de Ril, picapedrè ó *magister lapicida*, fou l' autor de l' obra, segons ho acredita certa escriptura de donació á son favor en 1257 en que 's diu que dirigia tots los travalls.

Compartim l' opinió dels que suposan que l' arquitecte que trassá lo plan de la catedral de Colonia, habia estudiat á Fransa y no en Alemania, puig lo plan del cor absidal, es casi idéntich al de la catedral d' Amiens acabat vuyt anys avans, y los calats dels finestrals son també d' estil francès.

La sacristia y lo chor son las parts d' estil més pur de tota l' iglesia; essent consagrat lo chor als 28 de Septiembre de 1322. En lo mateix any comensá la nau y lo crehuer lo Mestre Joan, á qui s' atribueix també lo dibuix de la fatxada occidental, y després d' éll se cita á Nicolau de Buren en 1437, Christiá son ajudant, fins á 1445, Conrad Kuyn fins á 1469, Joan de Frankenberg y lo mestre Enrich, desde 1478 á 1509.

Seguiren las obras activament en lo segle xiv, ab ménos activitat en lo xv y foren sospesas en lo xvi per rahó de las vivissimas guerras religiosas. Revela perfectament la construcció aquestas vicissituds y si be sempre fou seguit lo primer plan en lo general, la multiplicat y complicació d' adornos que succesivament l' exornaren, debilitá en certa manera la severitat de l' obra

del Mestre Joan, donant al conjunt certa monotonia y confusió nascuda de la mateixa proximitat de detalls ornamentaris.

Destinada aquesta iglesia en 1796 durant la Revolució francesa á magatzem de forratge pera la cavalleria, utilitzantse lo plom de sas voltas pera la fundició de balas; segons mostran dibuixos coetanis, entre l' ábsid y las primeras edificaciones del frontispici hi foren alsadas estranyas construccions de dos y tres pisos, ocasionantse tots los mals y perjudicis que poden suposarse á la soberba obra antiga.

En 1816, n' obstant, lo rey de Prussia Frederich Guillem III, feu examinar l' edifici per l' arquitecte Skinkel, y desde l' any següent, fins á 1840 en que morí, hi esmersá 200,000 thalers, ó sian 3 milions de rals de son diner particular. Son fill l' actual emperador Frederich Guillem IV, continuá l' obra en 1842, y als 14 d' Agost del corrent any ha lograt veurer sa terminació assistint á la gran festa de sa inauguració als 14 del passat Octubre. L' obra donchs ha durat 632 anys, y últimament han sigut invertits pera completarla 60 milions de rals, provinents, meytat de donatius de l' Estat, y l' altre de suscripcions voluntarias y del producte de loterías especials.

Modernament, han dirigit los travalls los arquitectes Ahlert mort en 1833, Zewirner mort en 1861, y últimament Voigtel, qui ha tingut l' imponderable satisfacció de presentar á la firma de l' emperador Guillem en lo dia 14 d' Octubre, després d' haber posat lo peu en la Catedral, la llarga acta de las obras estesa en pergami; acta que ab altres interessants objectes será reclosa dintre l' elevat floró terminal de la torra del Sud pera perpétua memoria de tot lo ocorregut en tant llarga y popular construcció.

Prou desitjaríam poder detallar á nostres lectors la magnificencia de l' ábsid y chor de la catedral de Colonia, tenint l' últim en l' ingrés duas estatuas, una de Sant Pere y altre de Santa Maria, que designan lo costat del Papa y lo costat del Rey; lamentannos de que l' afligranat retaule de marbre del segle XIV, després de tret y llensat en lo Rhin, hagi sigut substituït per un mitjà templet; descriuer las excelents y variadas vidrieras que llensan erisada y abundosa llum per totas parts, essent indescriptible l' efecte de las cinch llargas y elevadas naus, ab la prolongada renglera de imatges de pedra, las que adossadas á convenient alsaria en los agrupats pilans y sota primorosos dosserets també de pedra, donan preciosis reals al conjunt; descriuer las capellas, tombas, alhajas, reliquiaries, quadros, esculturas y mil valiosos objectes de semblant iglesia; mes aquí no es posible, y per altre part pululan las obras especials que de semblant descripció s' ocupan.

En lo frontispici trobas esculpida la dedicació al tres Reys d' Orient, en aquests termes: *Tribus ab Oriente Regibus devicto, in agnitione veri Numinis mundi, Capitulum metropol. erexit.*

Per sola excepció diré que lo quadro ó retaule triptich anomenat de la Catedral, y que representa l' adoració dels tres Reys, trobantse entre Santa Úrsula y Sant Geron pintats en sas portellas, fou executat en 1410 per Felip Kalf, havent restat fins are olvidat en certs magatzems de la ciutat ab tot y son extraordinari mérit.

L' arca total de l' edifici es de 6166 metres quadrats, y sa alsaria fins á la part inferior del sostre, la de 46 metres y 61 fins á la superior. La torre central te d' alsaria 109 metres 80 centímetres, y las de la fatxada s' eleven 157 metres.

Per últim es digne de consignarse com á curiós dato comparatiu, que la cúpula de Sant Pere de Roma, sols te d' alsaria 145 metres; la fletxa de la catedral de Strasbourg 142'10; la gran pirámide de Cheops 137 metres; la torre de la Casa de la Ciutat de Bruselas 108 metres y entre nosaltres 117' metres la Giralda de Sevilla.

Excusém tot comentari ó comparació ab la constancia é indisputable popularitat de las obras monumentals en Alemania, aixís com ab la manera com se troban medís, no faltant pas artistas pera conduhir las á son acabament ab perfecció, sens separarse del plan primordial de l' obra, punt sempre principal y lo més difícil de esser portat degudament á terme.

PRIMERA PLANA

DE L' ALBUM OFERT Á ZORRILLA
PER L' ATENEO DE MADRIT

L' Ateneo de Madrit volent festejar en 1877, la tornada de don Joseph Zorrilla de las Américas, li regalá un magnífich Album quina primera plana dibuixada per Mérida també acompanyém ab aquest número y en ella foren escrites las primeras paraulas de Zorrilla als que li parlavan de sa sortida d' Espanya dihent: *Ayer hizo treinta años que me ausenté de España.*

EDUART TÁMARO.

EL CAPELLÁ MORO DE LA LLONJA

(Continuació.)

Abans de passar en devant vos dech haver de dir que els moros no menjan casi gens de pá, sino una casta de pasteta ó farineta que li diuen *cus cus* que si l' testaveu fos faria oy y vos giraria el ventrey demunt davall, perque per noltros es un monjar molt xerech y repugnant. Heu de sebrer també que á un capellá li diuen un marabut; y que l' *Alcorán* es la sagrada Escritura seua, dictada per aquell condemnat de Mahoma, que és el fals profeta que élls més adoran després de Deu. Contan, no sé si es ver ó mentida, que el seu sepulcre, que es de ferro, está dins una mesquita de la Meca; y se aguanta en lá, com la jaya Miquela, per medi d' una pedra iman que l' estira y qu' está aficada dalt de una volta del temple. Allá hi van cada any peregrinant els moros á milenars, y en esserhi estat tres vegades creuen que ja son sants en vida y que tenen segú l' anar al cel cap dret. També vos diré que no cregau que el cel dels moros sia com el nostro. No. Ells tenen un cel, ó pensan tenirlo, que en lloch d' àngels hi ha atlotes guapes y rosses molt enamoradisses per l' estil de na Tonina la cullidora que tant agrada á n' en Nofret. Pero deixem aná aquesta qüestió per no mourer casos qui dormen, y tornem á n' el capellá que l' hem deixat que s' en anava rinxo rinxo á ca l' seu amo, acompanyat de un gros moraco y tot carregat de paciencia y resignació.

Després de trescar forsa de costes empinades y forsa de carrerons ab voltes de ferradura y forsa d' embants de llenyam vermell, arribaren devant una casa de parets de tapia altes y fosques sense enblanquinar que tenian finestres ab gelosies y una volada de teulada casi tan ample com la de la Sala de Ciutat.

Trobaren una portella, entraren per una portassa, atravessaren un parell de portals, se feren endins, tocaren á una porta, obriren un portell per veure qui era y un portelló perque passessen; y després de travessar altres portetes y portam de cent mil castes y archs y corredors y galeries no pararen fins qu' arribaren á una gran clastra plena de llimoneres y rosers, enrevoltada de columnetes primes y mostretjades com les que noltros coneixém ab lo nom de coronelles y ab un brollador molt precios á su al mitx.

Tot lo qu' aquella casa tenia de trista per defora ho tenia de rica y d' alegre per de dins, á causa dels hermosos mosaichs de colors ab que estavan forrades totes les parets y de les moltes y rares escultures que adornavan els portals y les sotilades.

Per hont se vulla allá dins s' hi trobaven moros armats que duyan uns vestuaris molt rics y estranys, y manetjavan una especie de sàbres que los diuen cimtarres y tenen una fulla tota de acer ben trempat molt ampla y lluenta que fá feredat el mirarla, perque ab un ventay pot teyar un homo en rodó. A una part de la entrada varen veurer uns cuants alarbs color de sutja, vestits ab una roba de brinet molt fina, y armats ab unes llances llargues com á fitores que los deyan azagayes. Mes endins trobaven una altre casta de beduins color de courer, lletjos y magres, ab un cabell curt y embuyat com si fós llana negra, que duyan una túnica blanca com la tefa de la neu y un cinturó vermell. Per la clastra varen passar una altre ména de moros alts, blanchs, y grassos, ben afeytats de barba, cap y clotell y vestits ab robes fines y turbants de seda; y allá á lo enfront hi havia un exércit de negrets de Guinea ab sos ulls grossos y ses dents ben blanques, qu' estavan penguent la fresca y jugant per los corredors de la clastra. ¿Qué no hi devia haver cap dona? pensaréu voltros á la hora d' ara suposant que jo no n' anomen cap. Idó, es cert. Vos dich qu' aquesta vegada l' endevinau y xapau de mitx á mitx. No n' hi havia cap, al manco que la vessen que fés nosa y bellumes per allá al mitx, perque els moros son molt jerosos y les tenen més tancades, gordades, estojades y posades dins vaseta que la seua mateixa marrota dels diners. Si n' trobau una per nat senyal que vaja d' una casa á la veynada no veyés més qu' una bubota ab xoquins que mostra un ull viu y negre per una retxillera del mantell, y més aviat diriau que es un bolich de robes de tota casta de colors que una famella, perque de tot te traço manco de dona. Els negres de Guinea son els qui les guardan y per aquest motiu los cercau que sian ben féys y ab uns morros de quatre soles. Com més lletjos son, més bon preu ne pagan; y si aquí no hi hagués paper blanch vos diria coses que voltros vos escarrufariau de saberles. Pero torném á n' el capellá que és lo que més mos interessa per ara.

Totduna qu' arribaren dins la clastra, el moragás li doná dos negrets per compte seu y li va dir que s' en anás ab élls y que no passás ànsia de res ni tingués por de que li fessen cap endemesa ni mal tracte. Els dos ne-

grets el menaren dins una cambra fosqueta, molt ben parada y tan rara y hermosa al mateix temps que el capellá romangué embabayat. Figuraus voltros una sala gran com la tafona, sense cap finestra, tapada de volta, ab la claror que hi entrava per una casta de foradets en forma de estrelles, uberts en gran nombre á la trejinada, y ab escalons per tota la vorera del voltant de la cambra. L' enretjolat era de pedres menudes molt precioses de tot color formant dibuxos y al mitx hi havia un brollador y una pica de pedra viva. Allá l' feren despullar de cap á peus y l' aficaren en pel dins de la pica, l' ensabonaren y després frega qui frega, renta qui renta ab una esponja fina y blanca fins que l' deixaren més net que les flors y més fresch qu' una camarrota. Valga qu' era l' estiu y el capellá hi passava gust ab aquelles esquitades y fregades, que si arriba á esser semblant funció dins l' hivern hauria aplegat una pipida tan forta que li hauria bastat y sobrat per fer els eléms y anarsen á veurer Sant Pere y no s' en hauria cantat pus gall ni gallina del pobre capellá. Pero tengué ventura que feya molta calor aquell dia y el ditxós bany fonch per éll una gloria no esperada. Quant va estar net, l' afeytaren, li feran la corona, li posaren el cap ple d' oli de bones olors, li pentinaren els cabells grisos que tenia, y l' entraren després dintre una altre cambra millor que la primera, ahont si veyá una bona llitera y molts de coxins de seda tirats p' en terra. Allá li posaren una camisa de batista de lo més fi, calses y calsons blanchs de lo millor, y uns altres calsons en bufes de seda, al estil de Mallorca, de color de pansa, una bona faixa de torsal vermeya, un bon jach de panyo color blau turquí y un turbant ab gran nombre de pedres fines engastades qu' era cosa de lo mes precios.

—Ja hi vaitx ben endiemenjat pensava el capellá. Ningú que m' vés sospitaria que jo som un sacerdot de missa. Voldria qu' un sant del cel me digués quina feyna tench de fer ab aquest desfrés de senyor sarrahí. Ben segú que no será cavar ni treurer aygua ni fer cap casta de feyna d' estray perque els flochs no dirian ab les castanyoles; y aquesta roba és un mirém y no m' tochs que no pot fer lliga ab cap treball sudanós. Per de pronta dech estar tot baves y donarme per ben satisfet, agrañint á Deu les esperances que m' dona de manar una vida en que no tendré que passar massa pena de cós ni d' esperit. Pero y no m' descifraria cualcú aquest misteri, y me diria á ne que venen per un esclau tantes birimboyes? Si aquests negrets sabessen donarme dos doblers d' informes sobre el meu nou cárrech. Vatax á preguntarlos ho.

—Escoltau, estimats. Sabriau voltros dirme quin paper tench de fer ó quina ocupació ha d' esser la meua?

—¿Ah! ¿Noltros? No saber. Solament saber que l' amo venir molt prest.

—¿Ay! ¿L' amo ha de venir prest? ¿A manar feynes al seu nou esclau?

—¿Y vos estar esclau?

—¿Ay, idó! Tan esclau com voltros mateixos.

—¿Esclau, y vestir y tractar tan bé!

—Per axó vos deman si podeu colegir quin ha d' esser el meu parader.

—Noltros calcular si acás, que vos ser capo de catius.

—¿Ja..! ¿Y que n' té molts el nostr' amo?

—A betsef, á betsef.

—Mal cap de catius haurá triat en mí si tench de manetjar bastó ó corretjes.

—L' amo ser molt bono, si parlar bé.

—Axó de parlar bé, ja n' sé. Lo que mancará tal volta és que m' entenga.

—Vos, al entrar l' amo, ajonollar y dir *Salema tikom* y l' amo contestar *Likom schalema*.

—¿Y res més?

—Y fer la reverencia.

—¿Y llavó?

—Llavó, llavó. Parlar el que voler.

Y va l' aquí que sense esperar lo tant prest ni temerse n' casi, s' en entra dins la cambra tot determinat aquell mateix moro guapo que havia parlat ab lo cossari en el *Xotco*; y fent la mitja rialla s' encará devant el capellá, mirantlo fit á fit. Els dos negrets se tiraren totduna en terra y comensaren á fer reverencies; y el bon sacerdot romangué ab la boca badada sense saber que havia de dir ni que fer. No més de pensar que aquell que tenia devant era son amo, tremolava com una fulla de poll. No diguém que la cosa no fós séria. Jo no m' hi som trobat may, ni ganes; ni voltros tampoch, que jo sábiga; pero sé cert que si vos veyau devant la cara de un condemnat de moro que vos pogues manar bax de pena de la vida que fessau l' ullastre esbrancat demunt la bolla del campanar de la vila, prendriau tan gros susto que no fora estrany que s' en temés totduna l' olla gran dels vostros calsons ab bufes.

PERE DE ALCÁNTARA PENYA.

(Seguirá)

CATEDRAL DE COLONIA

escultòriques y projectes arquitectònics que més se distingiren per sa importància y apreciables condicions, figuren los dels senyors Vayreda, Urgell, Sans, Girbal, (D.) Durán, Tuxá, García, Martínez, Amell y altres de tan bona anomenada com los precitats.

La animació que regná en nostres carrers fou extraordinària. Los trens de Barcelona y Figueras venian omplerts de forasters de totes las comarcas catalanas, y per la carretera reyal y 'ls endrets de la vall de Sant Daniel, una compacta y alegre colla d' enfeynats pagesos del Ampurdá y Cerdanya, de Olot y del Montseny; venian á nostre firal lluhint tots la vermella barretina, menant los carros de paners d' horta y atiant al matxo carregat d' aviram, al que seguian los remats de bous y ovelles, destinadas al mercat del Areny.

La Exposició pedagògica infantil va atraure també molta concurrència al local del carrer de Ciutadans, ahont era instalada, y lo més selecte y escullit de nostra societat, s' aplegava en las vetllas, al Teatre, ahont una regular companyia dirigida ab acert per lo jove mestre catalá senyor Sanchez, posava en escena moltes de las mellors óperas fins ara conegudas.

Lo certámen anyal de la Associació literaria tingué lloch lo 31 Octubre á las dotze del mitj dia, ab assistència de las autoritats civils, militars y eclesiàstics de la provincia. Després d' un erudit discurs, en castellá, del President de la Junta y Jurat, don Joaquim Botet y Sisó, y de la memoria de reglament del secretari don Manel Bellido, se procedí á repartir los premis als escriptors llorejats, que resultaren ser don Pere Huguet, don Vicens Piera Tossetti, don Miguel Torroella y don Celesti Pujol y Camps; autors respectivament de la poesia *Numancia*, lo treball descriptiu *El Santuario de S. Sebastian* y la memoria hictòrica *Gerona en la revolució de 1640*. L' únich premi otorgat á la literatura catalana fou adjudicat á don Artur Masriera y Colomer per son poemeta *Julia*, y 'ls accésits se discerniren als reputats escriptors don Ramon Bassegoda y don Ferrand Agulló, per sas bellas é inspiradas composicions poéticas *Sant nupcial y Amor*. Casi tots los autors premiats se presentaren á rebre personalment los premis que 'ls pertocavan, essent termenada la festa ab un bon discurs de gracias de don Alfons Gelabert.

Lo dia 4 del corrent se celebraren en la Seu las sumptuosas honras fúnebres en sufragi dels valents mártirs del siti de 1809, y després se verificá la magnífica é imponent professó cívica que va recorre solemnement la majoria de nostres típics y venerables carrers.

Avans de posar punt final á la present, dech comunicarli senyor Director, que 's comensa á iniciar ja en Girona una lloable activitat artística é industrial; bona prova d' assó son las duas Exposicions qu' enguany han pogut admirar los forasters y 'ls nombrosos establiments que s' afanyan en exhibir las produccions més bellas y primorosas de sos rams respectivus; mereixen esser especialment mencionats la gran botiga del rellotjer senyor Ridaura y las antigas argenterias dels senyors Desoy, Alsina y Murtra.—P. V. M.

Girona 6 de Novembre de 1880.

NOVAS

En un dels últims números rebuts en nostra redacció de la notable *Il·lustración Gallega-Asturiana*, després d' algunas molt agradables manifestacions envers nostra publicació, llegim los següents párrafos:

«Saludem cordialment á nostre apreciable colega *La Il·lustración Catalana*, y li desitjem vida próspera y dilatada. Filla del mateix nobilíssim pensament que anima á LA IL·LUSTRACION GALLEGA Y ASTURIANA, hi estem units per un mateix llas y tendim á idéntics fins. En aquest gran moviment de renovació provincial, en eixas tendències á tornar la vida á lo que jamay devia haverse despallat, en eixos desitjos d' esser com centre y llar d' una rassa y representarla en lo concert de las inteligències, en tot anem conformes.

«La necessitat d' aquesta mena de publicacions es cada vegada més evident, porque hi ha qui dupta de sa eficàcia y 's burla de sos esforços. Desconeixent la tendència general de la humanitat á formar agrupacions unidas pels llassos de la sanch y dels comuns interessos, se creu que tractem d' aixecar barreras, quan, al contrari, lo que 's vol es que desaparegan; que tractem de renovar antigas preocupacions, quan en realitat no 's tendeix á altra cosa que á animar ab lo foch de la vida moderna lo que sembla que hi ha empenyo en que permaneixi en la postració, en la quietut, en una paraula, en la mort.»

Agrahim molt á nostre estimat colega las manifestacions d' amistat y companyerisme que 'ns dirigeix, y li assegurem que, fent nostras totes sas ideas, tindrem particular gust en correspondre constantment ab lo mateix bon afecte que 'ns dispensa.

Lo distingit bibliófil é inspirat Mestre en Gay Saber don Geroni Rosselló está preparant, segons notícias, la publicació en Palma de Mallorca d' un fragment místich del famós llibre *Blancherna*, del immortal Ramon Lull, titolat *Lo llibre del amich y del amat*.

LLIBRES REBUTS

LLEGENDA DE MONTSERRAT, per mossen Jascinto Verdaguier prebere, Mestre en Gay Saber.

Dos quaderns te já publicats la *Biblioteca dels escos de Catalunya*, fundada per lo reverent mossen Jaume Collell, y tots dos referents á Montserrat y originals del conegut y eminent poeta mossen Verdaguier. Lo primer se titula *Cansons de Montserrat*, entre las quals n' hi han d' inestimable preu y algunas com la de *Las Ermitas* que basta per fer lo nom d' un poeta, y lo segon es format per la *Llegenda* de que volém parlar, la qual fou premiada ab la cítara d' or y argent en lo Certámen del Milenar com ja diguerem á nostres lectors al donarne á coneixer un bellíssim fragment.

La *Llegenda de Montserrat*, te per objecte cantar la antiga tradició de Joan Garí, tan coneguda del nostre poble y tan repetida, ab tots sos incidents originals y ab tota sa ignocència primitiva. Mossen Verdaguier es un poeta descriptiu de primer ordre y aixís no es d' estranyar qu' en la *Llegenda*, que de sí 's hi presta, hi haja posat descripcions á mans plenas, dutes á cap ab la destresa de sempre y fentlas atractivas é interessants. Mes á las bellas descripcions y hermosas imatjes poéticas que en la *Llegenda* 's troban, ha d' afegirshi un' altra qualitat que l' avalora. Dividida en distintes parts, totes ellas escrites en forma de romans, es aqueix casi sempre tan ben seguit, tan concis y tan impregnat d' ayre popular, que corra per sí sol esllavissantse fins al seu termini d' una manera tan natural com simpática. Citarém entre altres fragments com á comprobants, *L' Ermitá*, *Montanya amunt*, la *Riquilda*, que publicarem, y sobre tot *La mort* y la *Conclusió* tan esgarrifós lo primer com consolador lo segon.

Mes la lectura seguida de tota la *Llegenda* havia de deixar una impressió monòtona, gracias á la forma massa planera de la composició que tota en romans habia de produhirla inevitablement, de manera que llegits los romans un per un fan molt millor efecte, s' aprecian molt millor que tots seguits. Lo talent poétich del senyor Verdaguier va trobar un remey per desfer aqueixa natural monotonia y 'l va ben trovar per cert. Després del romans *Lo batoig*, en que descriu lo del fill del comte Jofre, abandonant la *Llegenda* passa á descriure la *Invenció de la Verge de Montserrat*, ab unas hermosíssimas tiradas de versos rivals de l' introducció de *L' Atlántida*, y al fi de la *Llegenda* canta la *Destrució de Mont errat* ab la justa indignació y ab la patriótica energia que respiran altrás celebradas composicions sevas, aplaudidíssimas en los volums dels Jochs Florals.

Com apéndix á sa hermosa obreta, dona mossen Verdaguier un romans *Don Jaume en Sant Geroni* de ménos altura, segons nostre entendre, que cap dels de la *Llegenda* á pesar de la magnífica y atrevida concepció que li dona vida. Termina l' obra ab una *Oda* á la Verge de Montserrat, en la qual en Verdaguier es altra vegada lo poeta de debó; tendre ó enérgich, segons ahont las descripcions lo portan, sempre regalant imatjes espléndidas y comparacions bellíssimas, sacrificant la forma á la clara expressió de l' idea poética, en Verdaguier canta ab sa lira d' or encisant á quants l' escoltan y manifesta sos cants ab tot lo candor é ingenuitat que li es propia; diu lo que sent.

La *Llegenda de Montserrat* forma un quadern de 98 planas, imprés en Vich, estampa de Ramon Anglada, y se ven al preu de 4 rals.

BELLAS ARTS

No estranyin nostres lectors que no 'ns haguém ficat en la polémica que já fa alguns dias venen sostenint alguns periódichs d' aquesta localitat referent als artistes catalans en general y en particular al quadro del immortal Fortuny *La batalla de Tetuan*.

Nosaltres creyam, y seguim creyent, que no mereix contesta lo que més bé que fill del estudi y de la reflexió es fill de las ganas de promouere escandol ab frases despreciativas dirigidas als artistes de més válua de la nostra terra y ab conceptes, per nosaltres no equivocats, sino fins inventats á fi de mortificar lo sentiment dels amants de las Bellas Arts y admiradors entusiastas de las obras de nostre millor pintor.

Compendrán molt bé los qui aquestas ratllas llegescan, que 'ns referim al crítich d' art (si aixís se 'l vol anomenar), del diari *El Diluvio*.

Ab gran abundó de datos ja ha desfet punt per punt, lo senyor Pirozzini en *La Renaixensa*, totes las asseveracions que feya respecte la historia de la obra que poscheix nostre Exma. Diputació, y com lo article ja ha sigut molt y molt llegit, res nos toca que afeigirhi, sobre tot després de passada la oportunitat. Sols sí dirém, (ja que torna 'l crítich, per cert ab ben pobre trassa, en

sos *tretze son tretze*), que 's dongui la pena de passar los ulls per los expedients que sobre las negociacions d' aquest quadro en vida y en mort de Fortuny, se troban á disposició del públich en la secció de Foment de nostra Diputació provincial, segurs de que haurá de contradir-se en tot, ménos en judicar la obra que es cosa en ell purament d' opinió, y á aixó no hem de donarli cap importància per que ja es sabut la opinió que 's acostuma formá dels grans homes (artistas ó escriptors), lo crítich en qüestió.

Vint dias havem estat sens donar compte de las obras d' art exposadas, á causa de publicar, en l' espay per nosaltres destinat, una de las cartas que desde Roma nos envia lo conegut pintor senyor Serra y que ab tant gust llegeixen tots los nostres artistas y los amants de las Bellas Arts.

Moltas y de diferents autors han sigut las citadas obras y de totes ellas pasarem á darnos nostre humil parer.

Lo mestre senyor Borrell, exposá lo retrato de una hermosa noyeta anomenada Merceneta París arrebatada per la mort al amor de sos pares, á sos vuyt anys, qual semblansa se 'ns assegurat que es perfecta, per més que, segons també se 'ns ha dit, lo pintor ha tingut de ferlo de la edat de sos vuyt anys essent aixís que sols podia contar ab una fotografia de la mateixa, feta quan ne tenia tan sols quatre, y ab las instruccions que durant la execució li daban los pares.

Tothom sap que las obras del senyor Borrell son més simpáticas de colorit que no pas justas, y en aquesta última obra se hi veu lo mateix. Apart dels accessoris, com vestit, gemelos, etc., que están molt ben executats, lo conjunt potser es un poch massa detallat. No obstant lo quadro del citat artista causa un bon efecte y per ell n' ha rebut ja los merescuts elogis, á los que nosaltres nos hi adherim.

Conegut es del públich barceloní lo paisajista senyor Armet, de qui havem tingut ocasió de veure dos quadros de bonica composició y esmeradíssima execució. En ells se hi nota lo sello característich que distingeix aquest pintor dels demés, y que es degut á cert convencionalisme de color que 'l perjudica. Aquest convencionalisme se nota també en las figuretes de sos quadros. Sempre son las mateixas caras dels mateixos tons. Si 's reunissen totes las figuras escampadas en sas obras, se diria que perteneixen totes á la mateixa familia. Si be es veritat que l' artista que no 's crea una manera de fer que li siga propia no 's distingeix may, també es veritat que aquesta deu buscar-se dintre la real y entre la varietat, cosa, aquesta última, que no fa 'l senyor Armet.

Las duas obras últimament exposadas per lo citat artista, produexen un bon efecte, y com á execució son á nostre entendre las millors que han sortit de son pinzell. En ellas hi ha aire y llum (aquesta corresponent á l' hora y lloch per ell pintats), y están acabats las més petits detalls sense que perjudiquin al conjunt.

Un altre paisatge, d' impresió, degut al jove senyor Meifren ha cridat l' atenció dels visitants de l' *Exposició-Parés*. En ell se hi notan grans avenços y ab ell se coloca dit artista entre los de més válua. Veritat en la hora per ell representada; justesa de colorit en tots los termes, y veritat en los detalls, sobre tot en lo gorch d' aygua de primer, y bonica composició, son las qualitats que á nostre parer adornan la última obra del senyor Meifren.

Del senyor Carbonell, á qui havem tingut lo gust d' elogiar diferents vegadas en las columnas de la *IL·LUSTRACION CATALANA*, son tres quadrets que també 's trobavan en lo local ja citat durant la setmana pasada.

En totes las obras del senyor Carbonell se hi nota un resentiment poétich quan no un delicat pensament que fá que apesar de son colorit sempre fret y crú, sas obras cautivan y se las contempla ab gust.

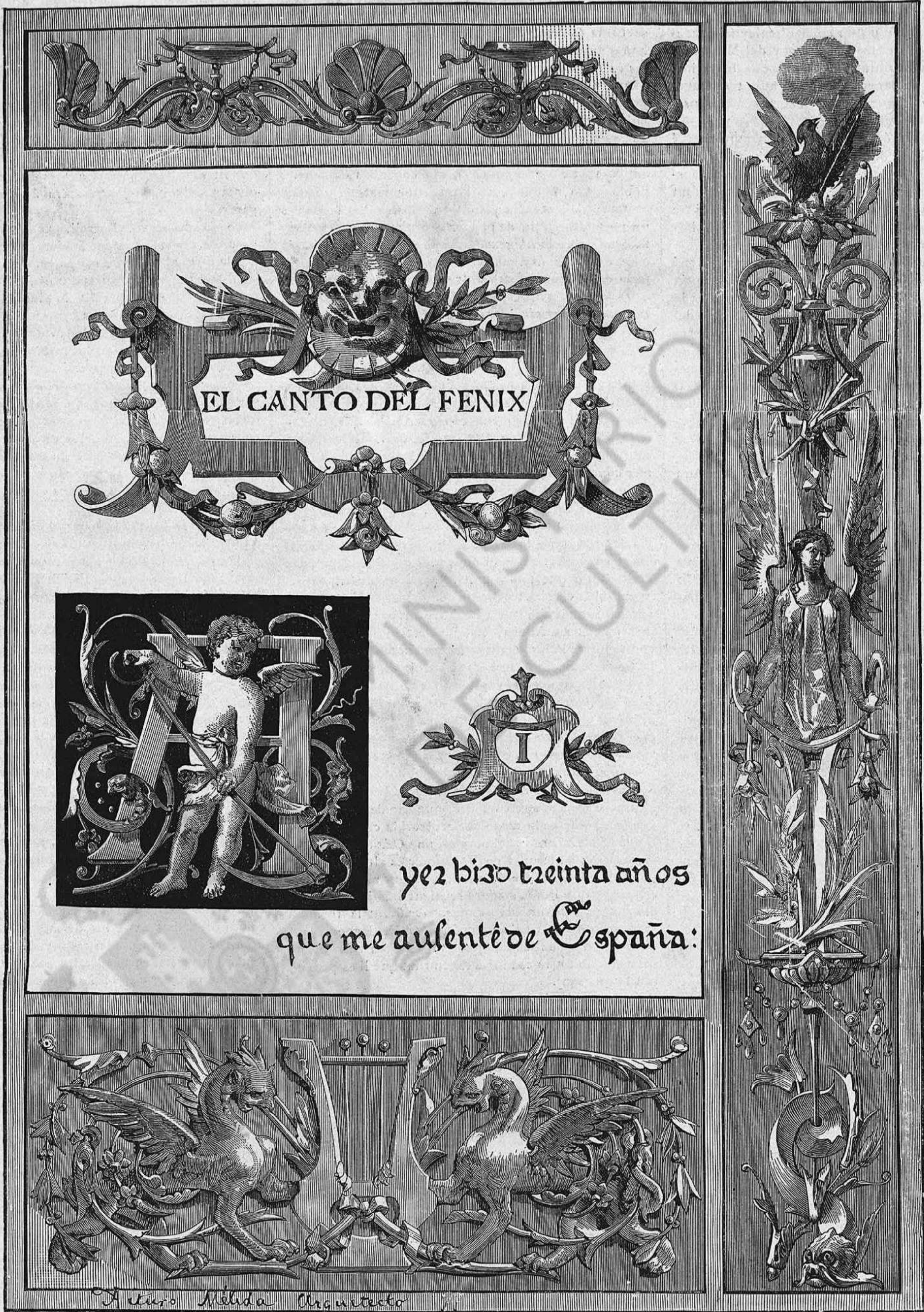
De las tres obras per ell exposadas sols ne trobém una en que 'l color siga un xich just, y es aquesta la que representa un paisatge, á l' hora baixa, en lo que se hi veu á uns xicotets cullint ginesta y mitx amagats per ella.

En las altrás duas sols l' idea es bonica. Se titula l' una *Mort es vida*, y en ella 's veu á primer terme, á una papallona que acaba de deixar son embolcall y un roure sech y caigut de qual soca ne surt un tendre rebrot, mentres que en lo fondo se hi notan á uns xipresos mitx amagats per la boyra.

L' altre pot titularse *La Tardor*, y representa á un aucellet posat sobre una branca despallada de fulla de la que 'n penja un niu mitx desfet.

Tant com la idea es bonica es desgraciada lo colorit, que com havém dit es crú, y demostra poca seguretat del pintor en sa aplicació. Més que quadros semblan motius de ornamentació.

Una sola obra escultòrica havém vist y es aquesta una terra cuyta deguda al senyor Gamot. Representa á un tipo árabe y 's recomana per sa valentia de execució y per lo acabat y real de sos detalls, com per exemple las robas que forman lo turbant.—A. G.

DIBUIX DE MÉLIDA

PRIMERA PLANA DEL ÁLBUM OFERT A ZORRILLA PER L' ATENEO DE MADRIT

GRABAT PER PARIS

Reservats los drets de reproducció artística y literaria || TIPOGRAFIA DE EVARISTO ULLASTRES. FONDA DE LA UNIVERSITAT, 90. BARCELONA || S' envian números de mostra fora de Barcelona